

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Департамент професійної освіти
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Департамент освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації
Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти
у Дніпропетровській області
Криворізький професійний гірничо-технологічний ліцей

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Підготовка конкурентоздатних фахівців: виклики сучасності»

25-26 квітня 2018 року

ТОМ 1

Кривий Ріг, 2018

<i>Петренко Л. М.</i> Еволюція інформаційних технологій у цифрове навчання: виклики для вітчизняної професійної освіти	168
<i>Півень Л. В.</i> Візуалізація навчального матеріалу з використанням технології скрайбінгу і скетчноутінгу	171
<i>Подопригора В. В.</i> Раціональні методи та форми становлення особистості майбутнього фахівця на прикладі робітничої професії: «Оператор поштового зв'язку»	174
<i>Поліщук Л. В.</i> Педагогічні умови підготовки конкурентоздатних майбутніх помічників машиністів електропоїздів у закладах професійної освіти	178
<i>Прилуцька Н. П., Заболотня Л. В.</i> Впровадження дуальної форми освіти – шлях до підвищення конкурентоспроможності випускників гірничих ліцеїв	183
<i>Ростока М. Л.</i> Педагогічні умови формування професійної компетентності кваліфікованих робітників та їх практична реалізація	187
<i>Руденко Л. А.</i> Типологічна характеристика педагогічних умов формування комунікативної культури фахівців сфери обслуговування	192
<i>Садова Н. П.</i> Критичне мислення: ключові характеристики для його розвитку	195
<i>Сергеева Л. М.</i> Конкурентоздатний випускник – нова філософія закладу професійної освіти	199
<i>Сиско Н. М.</i> Професійний розвиток викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти як одна з умов підготовки конкурентоздатних фахівців	203
<i>Суцєнко С. Б.</i> Організаційно-педагогічні умови підготовки конкурентоздатних фахівців з числа осіб із порушеннями слуху	207
<i>Труш В. І.</i> Підвищення професійної компетентності педагогічних працівників з професій зварювального виробництва	209
<i>Удовіченко Н. В.</i> Професійне спрямування на уроках загальноосвітньої підготовки як один із шляхів вирішення проблеми формування сучасного кваліфікованого робітника	212
<i>Федоряка М. С.</i> Педагогічні умови формування готовності до професійної діяльності учнів закладів професійної освіти	218
<i>Феліпова Н. Є.</i> Інтерактивні методи навчання у викладанні іноземної мови	

Руденко Л. А.

*професор кафедри практичної психології та педагогіки
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
м. Львів*

ТИПОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Анотація. У статті обґрунтована типологічна характеристика педагогічних умов формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування як сукупності мотиваційно-цільових, процесуально-змістових, організаційно-технологічних і суб'єктно орієнтованих засобів.

Ключові слова: професійна підготовка, фахівці сфери обслуговування, комунікативна культура, педагогічні умови.

Основний виклад матеріалу. Обґрунтування педагогічних умов формування комунікативної культури фахівців сфери обслуговування спирається на їх предмет, концептуальні засади, сформульовані закономірності та визначений комплекс дидактичних принципів.

Необхідним також є врахування чинників впливу на перебіг освітнього процесу, сприяння всебічному гармонійному розвитку особистості майбутніх фахівців і формування у них соціально і професійно важливих якостей, забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці.

Зважаючи на це, педагогічними умовами формування комунікативної культури фахівців сфери обслуговування вважаємо комплекс педагогічних заходів, що забезпечують підвищення якості професійної підготовки, конкурентоздатності фахівців на ринку праці шляхом формування в них усіх компонентів комунікативної культури на основі реалізації синергетично, культурологічно та особистісно орієнтованої нової парадигми освіти, оновлення змісту навчання, застосування сучасних методик і технологій, створення інноваційного освітнього середовища.

Вони передбачають спрямування освітнього процесу не лише на засвоєння комунікативних знань і вироблення відповідних умінь, а й на визначення професійно-комунікативних цінностей, стимулювання мотивів, розвиток комунікативних якостей, необхідних для подальшої самореалізації фахівців у професійній діяльності.

Згідно з типологією, запропонованою проф. А. Литвином [1, с. 39], педагогічні умови формування комунікативної культури відповідають таким показникам (див. табл. 1):

Педагогічні умови формування комунікативної культури
фахівців сфери обслуговування

Показник	Критерій	Тип та підтип педагогічних умов
Доцільність	Ступінь вирішення проблеми	Необхідні та достатні
Процесуально-особистісна детермінованість	Сфера інновації	Суб'єктні: умови розвитку особистості майбутнього фахівця сфери обслуговування
Сутність	Ключова ідея інновації	Інструментальні: умови-засоби, умови-ресурси
Призначеність	Мета інновації	Умови забезпечення ефективності процесу професійної підготовки фахівців сфери послуг у ПТНЗ
Послідовність	Етап реалізації інновації	Умови-обставини, що орієнтують на реалізацію процесу формування комунікативної культури фахівців сфери послуг
Спрямованість	Предметне поле та функції умов	Орієнтовані на особистість фахівця
Структурованість	Ієрархія складових	Комплекс педагогічних заходів
Значущість	Рівень впливу умов	Загальні
Конкретизованість	Об'єкт і предмет дослідження	Психолого-педагогічні

Відповідно до об'єкта і предмета дослідження, педагогічні умови формування комунікативної культури фахівців сфери обслуговування належать до психолого-педагогічного типу.

Це означає їх функціональну спрямованість на забезпечення взаємодії психологічних і педагогічних чинників професійної підготовки, що дозволяють формувати комунікативну культуру майбутніх фахівців, водночас розвиваючи їхні соціально та професійно важливі якості. Вони зорієнтовані на усвідомлення майбутніми фахівцями сфери обслуговування необхідності формування комунікативної культури для ефективної професійної діяльності, формування мотивації щодо її вдосконалення; включення комплексу комунікативних знань у пропонувану методику формування комунікативної культури; організацію освітнього процесу як суб'єктно орієнтованого; врахування особистої позиції учнів щодо самовдосконалення як суб'єкта професійної діяльності. Ми визначаємо педагогічні умови формування комунікативної культури фахівців сфери обслуговування як комплекс педагогічних заходів, тому для виявлення його структури необхідно проаналізувати їх вплив на перебіг і результати цього процесу.

П. Підласий позначає причини, що впливають на підвищення продуктивності навчання терміном «продуктогенні чинники» [2, с. 336].

Їх виокремлення дозволяє вирішити окремі дидактичні проблеми, проте головна сутність полягає в тому, що вони дають можливість виявити зв'язок кожного чинника з продуктивністю навчання. Відповідно до структури комунікативної культури [3, с. 83–156] ми розглядаємо педагогічні умови як сукупність мотиваційно-цілевих, процесуально-змістових, організаційно-технологічних і суб'єктно орієнтованих заходів, що впливають на її формування у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі професійної підготовки у ПТНЗ.

Мотиваційно-цільові заходи передбачають: зорієнтованість професійної підготовки фахівців сфери обслуговування на виконання соціального замовлення – підготовку висококваліфікованих, соціально і професійно відповідальних фахівців сфери послуг, готових на відповідному рівні виконувати свої обов'язки на робочому місці; формування в учнів ПТНЗ ціннісного ставлення до професійно-комунікативної діяльності, спрямованості на підвищення мотивації досягнення під час навчання, потреби вдосконалення власної комунікативної культури. Ці заходи скеровані на формування особистісно-рефлексивного компонента комунікативної культури фахівців сфери обслуговування.

Процесуально-змістові заходи спрямовані на створення інноваційного освітнього середовища з метою залучення учнів до прийняття й використання загальнолюдських і професійних цінностей, розвитку їхніх пізнавальних здібностей, формування комунікативної свідомості, перетворення професійних знань у систему власних суджень, поглядів і поведінки у процесі комунікативної взаємодії. Вони передбачають цілеспрямовану інтеграцію загальноосвітніх, загальнопрофесійних і професійно орієнтованих знань, умінь і навичок для забезпечення ефективності формування комунікативної культури, а також активне включення майбутніх фахівців у процес професійно-практичної підготовки для набуття суб'єктивного досвіду професійної діяльності, що відображає гносеологічно-когнітивний компонент комунікативної культури.

Організаційно-технологічні заходи педагогічних умов відображають упровадження активних методів і новітніх технологій навчання, авторської системи формування комунікативної культури фахівців сфери обслуговування, що передбачає розвиток готовності випускників ПТНЗ виконувати професійну діяльність на основі практичного застосування комплексу комунікативних умінь, навичок міжособистісної комунікативної взаємодії, відбору професійно значущої інформації, зокрема з використанням електронних телекомунікаційних засобів. Вони сприятимуть формуванню операційно-технологічного компонента комунікативної культури фахівців сфери обслуговування.

Суб'єктно-орієнтовані заходи передбачають спрямованість процесу формування комунікативної культури фахівців сфери обслуговування на досягнення високого рівня професіоналізму, активізацію їхніх комунікативних здібностей і вироблення умінь щодо реалізації та поліпшення стосунків з іншими людьми, готовності у мінімальний термін адаптуватися до виробничого середовища, що свідчить про соціальну зрілість випускників та їхню відповідність вимогам підприємства. Ця група заходів спрямована на формування професійно-адаптивного компонента комунікативної культури учнів ПТНЗ.

Проведений аналіз дав нам змогу сформулювати *педагогічні умови формування комунікативної культури фахівців сфери обслуговування у процесі професійної підготовки у ПТНЗ*:

- зорієнтованість процесу формування комунікативної культури на розвиток особистості майбутніх фахівців сфери обслуговування;
- упровадження у ПТНЗ сфери обслуговування спецкурсу «Основи комунікативної культури фахівців сфери обслуговування»;
- розроблення і застосування цілісної методики формування комунікативної культури фахівців сфери обслуговування у ПТНЗ;
- цілеспрямоване включення комунікативних компетентностей у навчально-виробничу діяльність майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Їх реалізація спрямована на формування в учнів ПТНЗ комунікативної культури, ставлення до неї як до чинника успішної професійної діяльності, усвідомлення можливості професійного самовдосконалення через її розвиток, забезпечення готовності особистості до майбутньої професійної діяльності з урахуванням запитів суспільства до сфери обслуговування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Литвин А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови: на допомогу здобувачам наукового ступеня / А. В. Литвин. — Львів : СПОЛОМ, 2014. — 76 с.
2. Подласый И. П. Педагогика : новый курс. — Кн. 1. Общие основы. Процесс обучения / И. П. Подласый. — М. : ВЛАДОС, 1999. — 576 с.
3. Руденко Л. А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах: монографія / Лариса Анатоліївна Руденко. — Львів: Піраміда, 2015. — 343 с.

Садова Н. П.

*методист лабораторії підвищення
кваліфікації та дослідно-експериментальної роботи
Науково-методичного центру
професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації
інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області,
м. Хмельницький*

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ: КЛЮЧОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДЛЯ ЙОГО РОЗВИТКУ

Анотація. *Сучасному ринку праці потрібні не тільки освічені, кваліфіковані, але й компетентні та мобільні робітники, готові до постійних змін, що відбуваються з осучасненням устаткування, інвентарю, матеріалів або сировини, навіть – до зміни місця роботи та виду занять. Тому незалежно від освіти, виду діяльності, уже наявного досвіду, розвиток навичок критичного мислення є не тільки актуальним, а й життєво необхідним.*